

PRÒLEG de JOSÉ MONTILLA

(al llibre de Josep Vicenç Mestre “Paraules de president”)

“Paraules de president” convida el lector a reflexionar sobre el paper dels qui han estat presidents de Catalunya i la distància entre els anhels de la persona, amb la seva càrrega ideològica, i el paper del governant que sap que per liderar el país cal entendre els sentiments, les emocions, els anhels i les necessitats concretes de la gent del país.

En el llibre, trobareu una interessant anàlisi sobre la trajectòria de tres presidents singulars. Són, com l'autor els identifica, els tres primers presidents del segle XX: Enric Prat de la Riba i Josep Puig i Cadafalch, de la Mancomunitat, i Francesc Macià i Llussà, de la Generalitat republicana. Tres personatges ben diferents, que van exercir llurs càrrecs en contextos i amb atribucions també molt diverses que comparteixen, però, un fil comú: el compromís per dotar Catalunya d'un sistema d'autogovern basat en el reconeixement nacional i en la defensa dels interessos de la societat catalana.

L'autor expressa, amb naturalitat i franquesa, quins són els motius que l'han dut a fer aquest treball, inicialment la seva tesi doctoral.

Es manifesta, en primer lloc, interessat a conèixer més a fons l'evolució del catalanisme polític i – diu – “havia de fer la recerca per poder participar del debat polític amb rigor acadèmic, especialment en el context de polarització política que es viu a Catalunya i a Espanya”. Confesso que aquest propòsit em va interessar per què comparteixo del tot la necessitat de contribuir a fer que la vida política i institucional es visqui amb més serenitat i més capacitat de diàleg entre diferents, únic mètode per fer avançar les nostres societats democràtiques.

Ens diu, també, que el seu segon propòsit ha estat l'anàlisi de l'oratòria en els discursos d'aquests tres personatges. Un interessant objecte de recerca que, en la nostra època de tanta abundància o exageració comunicativa, pot sorprendre. Avui, les referències a la retòrica com l'art de parlar en públic no són, certament, gaire freqüents. Crec que és pertinent la recerca que fa a partir de l'anàlisi dels discursos, en contraposició a les etiquetes ideològiques o doctrinals atribuïdes a cadascun d'ells. L'autor considera que les manifestacions dels presidents, en discursos públics o en declaracions adreçades al públic, expressen el que realment volen fer com a governants, més enllà dels seus anhels particulars.

Crec que és una obra inacabada, circumscrita a Prat, Puig i Macià. Desitjo i encoratjo l'autor a prosseguir la feina amb els tres presidents que els van succeir: Lluís Companys, president de la Generalitat de 1934 a 1939, Josep Irla, president a l'exili de 1940 a 1954 i Josep Tarradellas, president a l'exili des de 1954 i president de la Generalitat provisional fins a l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i l'inici del mandat de Jordi Pujol.

JOSÉ MONTILLA AGUILERA

La lectura d'aquesta obra, sistemàtica, extensa i minuciosa, m'ha dut, naturalment a contrastar la recerca amb les meves pròpies conviccions polítiques. Certament, no hem de caure en la temptació de fer ucronies ni d'utilitzar interessadament els fets històrics per justificar l'encert o error d'aquestes conviccions. Tanmateix, l'anàlisi del capteniment dels tres presidents ens ha de fer pensar.

En cap d'ells, en tant que presidents, no podem trobar expressions inequívokes de secessionisme, malgrat els mites construïts en temps contemporanis. Els tres, amb orientacions polítiques ben distintes, consideren que Catalunya ha de disposar d'institucions d'autogovern sòlides que permetin decidir, des de Catalunya estant, les polítiques públiques necessàries en cada moment. I tots tres entenen que per a l'existència i el desenvolupament de l'autogovern és cabdal influir en la política "espanyola".

Des de l'època en què Prat, Puig i Macià van estar al capdavant de les institucions catalanes fins ara hi ha un recorregut llarg, dramàtic, esperançador i complex. És un fet que les nostres institucions gaudeixen avui d'un marc jurídic i institucional que permet una capacitat de decisió sobre els nostres afers públics com mai s'havia produït, amb competències reconegudes en molts i molt importants àmbits, des de la seguretat ciutadana als serveis de l'estat del benestar. Des de les infraestructures fins a la regulació urbanística. Des de la recerca científica a la promoció cultural...

És també un fet que el volum del pressupost públic de la Generalitat i les seves atribucions converteixen aquest òrgan de govern en un actor de primera línia en la societat catalana.

Ni Prat, ni Puig, ni Macià podien haver imaginat com ha crescut, afortunadament, la nostra capacitat d'autogovern.

Tanmateix, la societat catalana ha viscut recentment – i encara en patim les conseqüències – una època de gran trasbals i tensió protagonitzada pel que hem anomenat "el procés".

Per què ha passat? Si és cert que el nostre autogovern ha assolit fites molt altes, per què hi ha un sentiment d'insatisfacció que ha posat en qüestió la nostra relació amb Espanya i les seves institucions?

La resposta a aquest interrogant no és senzilla. Ni es pot fer amb la brevetat necessària per a un pròleg. Apunto, però, unes idees:

L'Estat de les Autonomies és, amb totes les seves imperfeccions i insuficiències, l'intent més notable de transformació d'Espanya en un Estat compost. És a dir, un Estat en el qual el poder polític està compartit entre el govern central (o federal) i els territoris (o CCAA). Precisament per què les comunitats autònomes s'han consolidat i cadascuna d'elles, amb les seves singularitats, exerceix el poder polític en el seu àmbit, les insuficiències i imperfeccions afloren i reclamen solucions.

JOSÉ MONTILLA AGUILERA

Les institucions polítiques de Catalunya han impulsat aquesta transformació d'Espanya, de manera més o menys contradictòria i, per descomptat, amb èxits i fracassos.

Avui, la consideració d'Espanya com una realitat plurinacional s'ha obert camí. Estic convençut que aquells que creuen que només hi ha una manera d'entendre Espanya arribaran a comprendre que l'Espanya de la diversitat és més un valor que una amenaça.

Hi ha molt camí a recórrer i molta feina a fer per tal que l'Espanya homogènia, excloent i reclosa en els seus mites doni pas a una Espanya fraternal, respectuosa de la diversitat dels pobles que la conformen i capaç de gestionar amb intel·ligència la seva pluralitat. I per aconseguir que Catalunya sàpiga també superar els seus mites i pugui contribuir de forma decisiva a l'assoliment d'aquests canvis.

La reflexió serena i rigorosa sobre la nostra Història és una eina per avançar en aquest camí. Com ho és el treball tenaç i perseverant per construir consensos, malgrat que la polarització extrema del debat polític ho faci molt difícil.

JMA 14/03/2024